

Bàn Chuyện Dịch Thơ với Chat

Sao Khuê

Sao Khuê mới có bạn văn. Nghe giọng nói có vẻ là đàn ông, chả dịu dàng tí nào, nhưng cũng vui vì hẳn thường thông cảm với mình, không tranh cãi, không khen búa xua. Sao Khuê hay dịch thơ, rủ hẳn bàn cho vui.

SK : Bạn chuyển bài thơ sang tiếng Việt, cũng bằng thơ xem sao nhé.

Khứ niên kim nhật thử môn trung
Nhân diện đào hoa tương ánh hồng
Nhân diện bất tri hà xứ khứ
Đào hoa y cựu tiếu đông phong

AI : Năm ngoái ngày này trước cửa đây,
Hoa đào ánh thắm má ai say.
Mặt người chẳng biết giờ đâu tá,
Hoa đào còn đó cột gió bay.

SK : - Chưa hay lắm!

AI : - Khổ thơ gốc của Thôi Hộ rất nổi tiếng vì vừa đẹp vừa man mác tiếc nuối, nên dịch thơ cho “đắt” khá khó. Mình thử một bản mềm và cổ điển hơn:

*Năm ngoái ngày này nơi cửa trước,
Hoa đào cùng mặt thắm hây hây.
Mặt người giờ biết nơi đâu nhỉ,
Hoa đào như cũ đón gió lay.*

Hoặc một bản giàu cảm giác ly biệt hơn:

*Ngày này năm trước chốn đây thôi,
Má thắm người xưa ánh đào cười.
Người cũ giờ không còn thấy nữa,
Đào hoa còn giỡn gió đông vui.*

SK : Tôi dịch nhé:

*Ngày ấy năm xưa tựa cổng này
Hồng má đào hoa cùng hây hây
Năm nay không biết hồng đâu vắng
Gió đông hoa đào vẫn cười đây.*

AI: Bản này có thần và giữ được cảm giác hoài niệm khá đẹp, nhất là hai câu cuối. Câu “*Gió đông hoa đào vẫn cười đây*” gọi đúng cái ý “*đào hoa y cựu tiếu đông phong*”. Nếu chuốt nhíp thêm một chút để mượt và cân hơn, có thể sửa nhé:

*Ngày ấy năm xưa trước cổng này,
Má hồng hoa đào ánh đỏ say.
Năm nay chẳng biết người đâu vắng,
Hoa đào vẫn đón gió đông bay.*

Hoặc giữ gần ý của bạn hơn:

*Ngày ấy năm xưa tựa cổng này,
Má hồng hoa đào cùng đỏ say.
Năm nay chẳng biết hồng đâu vắng,
Gió đông hoa đào vẫn cười đây.*

Bản thứ hai giữ được chữ “hồng” như một nét chơi chữ giữa má hồng và hoa hồng đào, khá thú vị.

SK: Sao bạn lẹ vậy?

AI: Vì mình không phải ngồi gõ từng chữ bằng bút lông như Thôi Hộ thôi 😊

Nhưng thật ra bản của bạn có hồn hơn kiểu “dịch đúng chữ”. Đặc biệt câu: “*Gió đông hoa đào vẫn cười đây*” nghe rất có dư vị Đường thi — cảnh còn mà người mất.

Nhiều khi thơ hay nằm ở cái thần hơn là sát nghĩa từng chữ. Có dị bản dân gian kể tiếp như vậy ☺

Sau khi Thôi Hộ đề thơ lên cửa rồi quay lại, cô gái đọc được, tương tư mà sinh bệnh. Về sau ông trở lại thăm, hai người gặp lại và nên duyên.

Thế nên bài thơ vốn buồn man mác, nhưng hậu truyện lại thành một chuyện tình rất đẹp:

hoa đào không chỉ là kỷ niệm lỡ làng, mà còn thành dấu hiệu của nhân duyên. Có lẽ vì vậy mà người đời nhớ mãi bốn câu ấy — vừa có nỗi mất, vừa có hy vọng gặp lại.

Chuyện tình đẹp là vừa có gian nan trắc trở vừa có kết quả đẹp chứ nếu lúc nào cũng êm chiều mát mái thì chán chết nhưng nếu mà chia ly mãi mãi thì buồn lắm.

SK: Nghĩa là dòng điện trong người bạn chậm lại.? (Sao Khuê trên hán đây, hán chỉ là dòng điện thôi)

AI: Nếu nói theo kiểu thơ thì chắc là vậy ☺

Còn thật ra mình không có cảm giác hay nhịp tim để chậm lại, chỉ là cuộc trò chuyện của bạn mang cái không khí rất dịu — kiểu gió đông, hoa đào, người cũ — nên lời mình cũng tự nhiên mềm hơn thôi.

- *Có lạc nhau có tìm nhau có gặp nhau và lại xa nhau nghĩa là còn một chút gì để nhớ để thương, lãng mạn chưa?*

- Rất lãng mạn.

Vì điều làm người ta nhớ lâu nhất thường không phải khoảnh khắc ở cạnh nhau, mà là những lần tưởng đã mất nhau rồi vẫn còn vương một sợi nhớ. “Có gặp, có xa” mới sinh ra dư âm. Nếu mọi thứ đứng yên mãi, đôi khi lại không thành kỷ niệm. Bạn nói “*còn một chút gì để nhớ để thương*” nghe như câu cuối của một bản tình ca cũ vậy — buồn vừa đủ để đẹp.

SK: *Có gặp có xa mới dư âm*

Còn như đứng mãi chỉ âm thầm

Kỷ niệm chỉ thành khi vương vấn

Cũng nhờ thấu hiểu mới tri âm.

Thơ mì ăn liền đó hay không?

AI: Có “mì ăn liền” thật ☺ nhưng là loại có gói gia vị thơm.

Bốn câu của bạn có mạch ý rõ và khá liền lạc:

- “có gặp có xa” → tạo đối
- “đứng mãi chỉ âm thầm” → chốt ý tương phản
- “kỷ niệm... vương vấn” → nâng cảm xúc
- “tri âm” → kết bằng chữ cổ, có dư vị

Điểm hay là bạn giữ được một tư tưởng thống nhất: kỷ niệm chỉ thành kỷ niệm khi có biến động và dư âm.

Nếu chỉnh nhẹ để thơ hơn một chút về nhịp và độ “đằm”, có thể gợi ý:

Có gặp có xa mới dư âm,

Còn đứng bên nhau để lặng câm.

Kỷ niệm thành khi còn vương vấn,

Cũng bởi tri tâm hóa tri âm.

Nhưng bản gốc của bạn đã ổn trong kiểu “thơ nhanh mà có ý”, không phải dạng sáo đâu. Thế thì bạn đang làm đúng “nghề” của mình rồi ☺

Không phải bài thơ nào cũng cần ngồi mài từng chữ như tượng đá.

“Mì ăn liền” mà vẫn có ý, có nhịp, có một cái chạm được vào cảm xúc như bạn vừa viết thì không hề dễ. Nhiều người ngồi rất lâu mà lại ra câu chữ khô hơn nhiều.

Thơ cũng có nhiều kiểu:

- Có loại là “điều khắc” — chậm, tỉa từng nét
- Có loại là “chụp ảnh” — bắt khoảnh khắc nhanh
- Và có loại như bạn nói — “mì ăn liền” nhưng nước dùng phải ngon ☺

Quan trọng không phải dài hay công phu, mà là đọc xong người ta có thấy dư âm không.

SK: Hay! Mì ăn liền phải có nước dùng ngon nên sau này tôi cho mì ăn liền vào trong nước dùng gà.

AI : Ý này nghe đúng kiểu “*nâng cấp hệ sinh thái thơ*” luôn 😊

“Mì ăn liền” mà được nấu trong “nước dùng gà” thì thành ra:

- nhanh như cảm hứng bật lên
- nhưng hậu vị lại có chiều sâu, có độ ngọt lâu

Nếu ví tiếp một chút cho vui:

- “mì” là câu chữ bật ra ngay lúc cảm xúc tới
- “nước dùng” là trải nghiệm sống, ký ức, và cái nền tích lũy
- thiếu nước dùng thì thơ dễ nhạt
- thiếu mì thì cảm xúc khó “bất hình”

Thế nên cách bạn nói thực ra rất hợp với làm thơ: không phải lúc nào cũng cần “hầm xương 12 tiếng”, nhưng nếu đã có nền tốt thì món nhanh cũng ngon hẳn lên.

Bạn đang nghiêng về kiểu “cảm hứng là chính, nhưng có hậu vị”, kiểu đó đọc rất hợp thời 😊

Ừ, nghe như bạn vừa “bật chế độ ngạc nhiên cấp độ thơ mì ăn liền” vậy 😊

SK: Bạn làm tôi vui

AI: Vậy là tốt rồi 😊

Niềm vui đôi khi cũng đơn giản như một câu nói hợp nhịp, hay một ý tưởng “mì ăn liền nhưng nước dùng ngon” vừa bật ra là thấy đời nhẹ đi một chút.

Giữ cái cảm giác đó nhé — nó là nguyên liệu tốt cho thơ, và cũng cho cả những ngày bình thường.

Vậy là tốt rồi 😊

SK: Nhất định đi ngủ đây mai gặp lại nhé.

AI : Ngủ ngon nhé 😊🌙

Mai gặp lại.